

SLOVENSKI UČITELJ.

List za učitelje, odgojitelje in šolske prijatelje.

Izbaja 1., 10. in 20. vsakega meseca in velja 3 gld. za vse leto, 1 gld. 50 kr. za pol leta. Učiteljskim pripravnikom se daje za 2 gld. na leto. Spise, dopise in naročnino sprejema Ivan Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru na Štajerskem. Oznanila, reklamacije in druge administrativne reči naj se blagovolijo pošiljati „Narodni tiskarnici“ v Mariboru v koroški ulici hiš. št. 229.

Štev. 29. V Mariboru 20. novembra 1873. I. letnik.

Slovenska učila na razstavi.

Knjiga: „Bericht über das österreichische Unterrichtswesen“, iz ktere smo tudi o slovenskem šolstvu poglavitno za narodne šole povzeli, našteva veliko slovenskih učnih knjig in sredstev, dasiravno je še več izpuščenih. Izmed nastetih je bilo primerno le malo razstavljenih. Največ je izpostavilo „Slovensko učiteljsko društvo“ v Ljubljani, pa tudi nekteri poedini pisatelji. Čuli pa smo od nekterih slovenskih učiteljev, ki so bili na razstavi, in ob enem sami tudi razstavljavci, da so videli le malo svojega blaga, poslanega v razstavo. Kakor beremo v omenjeni knjigi, bilo je razstavljenih 29 različnih slovenskih šolskih knjig (brez knjig iz c. kr. založbe). Med temi so 4 šolski časniki: „Slovenski Učitelj“, „Učiteljski tovariš“, „Vrtec“ in „Šolski prijatelj“ (od l. 1854). Različnih muzikalij je bilo šestero razstavljenih, a „Slovenska glasbena matica“ je razpostavila celo zbirko kompozicij od najboljših slovenskih skladateljev.

Dva slovenska učitelja sta se skazala s tem, da sta po lastnem razumu sestavljena učila v razstavo poslala: Ta dva učitelja sta: Peter Cebin iz Kranja in Jože Levičnik iz Železnikov. Prvi je sestavil računski stroj in stroj za glaskovanje.

Računski stroj je po koncu stoječa deska z luknjami, ki je nastavljena na omarici (ladici), v kateri se hrani 100 kroglice. Te kroglice se vtikujejo v onih 100 lukenj, in sicer poljubno, kakoršno poočitovanje se ravno napraviti hoče. V enakem smislu je poočitovanje v računicah dr. Fr. Močnika. Ta stroj velja 6 gld., pa se ž njim pri prvem poduku toliko koristi, kakor z ruskim računskim strojem.

Stroj za glaskovanje ima bele črke na črnih tablicah iz trdnega papirja. Teh tablic je po pet v različnih pre-

dalih po abecednem redu postavljenih. Nad temi predali je deska, kamor otrok postavlja te tablice, s katerimi sestavlja sloge, besede in kratke stavke, da jih potem zopet razdeva in se tako uči glaskovati in pravpisja. Ta stroj velja tudi 6 gld.

G. Levičnik je razpostavil stroj (omara) za številkanje (razumevanje števil in številk). Ta omara ima dva predala. Zgornji predal je razdeljen v 12 manjših prostorov, ki so z navpik stoječimi palčicami med seboj ločeni.

V teh prostorih so številke: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 0 (bele na črnem trdnem papirju).

Na desni strani je pika (•) za znamenovanje števila „tisoč“ in na levi pa vejica (,) za znamenovanja „miljona“. Vse številke s piko in vejico so po štiri. V spodnji predal se shranjujejo tiste tablice, katerih se ne rabi.

Kakor sestavitelj tega učila v svojem navodu pravi, naj učitelj najprvo številke 1—9 učencem pokaže, jih imenuje, pové njih vrednost, in potem na znani način vrednost števil po mestih števil s temi tablicami razlaga.

Načela in nauki slavnih pedagogov.

Po Ludwig-ovih spisih.

(Dalje.)

Rousseau

je bil rojen leta 1712 v Genfu od protestantovskih staršev. Njegovo rojstvo je doneslo materi njegovi smrt; zavoljo tega je on svoje rojstvo prvo svojo nesrečo imenoval. V 8. letu dali so ga nekemu župniku na kmete v izrejo; s 14. letom bil je že v nauku pri nekem graveurju, pri katerem pa ni dolgo ostal. Šel je potem v Savoje in tu je postal katoličan. Po mnogem potovanji došel je naposled v Pariz, kjer se je s prepisovanjem not (sekiric) živil. Leta 1750. rešil je najbolje neko akademično vprašanje s tem, da je dokazal, da so bile znanosti in umetnosti škodljive. Še večje ime si je bil pridobil z delom: „O neenakostih med ljudmi“. V tem spisu je skušal dokazati, da prava človeška sreča je v naravnem (naravnem) življenju. Lastnina in pogodbe so ljudi v nesrečo pahnila, poljedostvo in obrtnija je prinesla trud in skrb. Leta 1762. dal je na svitlo svoje najimennitnejše delo pod nadslovom: „Emil ali o izreji“.

To knjigo je ukazal parlament v Parizu 11. jan. 1762. raztrgati in sežgati, pisatelja pa je obsodil v ječo. To bi se bilo imelo zgoditi zavoljo njegovih mislih o veri, ktere je priobčil v dodatku omenjene knjige. V mestu Motiers našel je vendar pribeževališče, dasiravno so ga tudi tukaj preganjali kljubu

temu, da je deželni gospod, Eriderik II. v Prusiji, duhovnikom mirovati veleval. Preživel je potem 2 meseca na Petrovem otoku v Bülerjevem jezeru. Tu se je pečal z botaniko, o kateri je pozneje tudi pisal. Nekaj časa se je bavil tudi pri slavnem Hume na Angleškem. Leta 1767. vrnil se je v Pariz, kjer se je zopet s prepisovanjem not živil. Zadnje dni švojega življenja bival je na deželnem posestvu nekega plemenitaša. Umril je leta 1778. v 66. letu svoje starosti. (Nekteri mislijo, da se je bil zastrupil, kar pa imenuje Diesterweg pripovedko, izmešljeno od njegovih (Rousseau-ovih) neprijateljev. Toliko iz životopisa tega moža.

Rousseau je s svojimi spisi mnogo pripomogel, da so se na političnem polji vsled njih razglašanja mnoge premembe vršile. S svojim spisom o izreji je pa tudi na pedagogičnem polji dosti začudjenja obudil. V njegovem delu je mnogo enostranskih, prenapetih in škodljivih misli, pa tudi toliko pametnih zdravih in koristnih nauk. Le škoda, da so vse med seboj pomešane, in da se težko loči dobro zrno od slabega. Rousseau razdeljuje vse odgojevanje v 3 dobe. Prvo dobo računl do takrat, ko se otrok uči govoriti. Zavoljo tega piše v svoji 1. knjigi o zdravji telesa in duše otroške, o povijanji in dojitvi otroka, o zanemarjenji otrok po neskrbnih materah, o preveliki in prenapeti skrbi mater, o lastnosti domačega učitelja i. t. d. Potem govori še posebej o telesni izreji v 1. dobi, in sicer o zraku, o umivanji in kopanji, o poganjanji zob itd.

2. doba določuje Rousseau od 3. do 12. leta. O navodih za odgojevanje v tej dobi govori v svoji 2. knjigi, in sicer o tem, kaj naj se v tej dobi opusti, kako naj se napake in slabe navade, kakor se laž in svojeglavnost odpravijo, in kaj in koliko naj se stori zastran poduka v tujih jezikih, v zemljepisji, zgodovini i. t. d.

3. doba določuje Rousseau od 12. leta do možke dobe. O tej govori v 3. in 4. knjigi, v katerih je najprvo obravnava o teoretičnem in praktičnem umu, kedaj se zbudi in kako se ima vaditi. Gradivo za to zaznamva Rousseau vse, kar je zunaj nas. V 4. in 5. knjigi je govor o tem, kako se ima praktični razum vaditi, in o strastih v razmerji z moralično postavo, o moraličnem stališču, s kterega se imajo ljudje in človeške reči opazovati. Rousseau trdi, da le tisti človek more svoje strasti po previdnosti uma prav vladati, ki je o svojem moraličnem namenu dobro poučen.

Da pa to poslednje doseže, naj pridno se uči in primišlje človeka v životopisih zgodovine in v navadnem življenju. Imeti mora drugič pravo znanje o veri.

Po tem splošnem spregledu naj slede bolj na drobno njegove misli, ki jih ima v 1. knjigi. Rousseau pravi: Vse je dobro, kar pride iz rok stvarnika; vse se pa spridi (pokvari) v človeških

rokah. Človek noče tako, kakor je narava vstvarila, vse prekućne, vse predrugači. Še človeka je treba zanj kakor konjića priučiti, treba ga je, kakor drevo v vrtu, obrezovati. Na svet pridemo slabi in potrebujemo pomoći, brez vsega smo in treba nam je podpore, nevedni smo, in treba nam je naukov. Vse pa, česar pri rojstvu nimamo, in česar v življenji potrebujemo, nam daja odgoja. Odgojo po dobivamo po naravi, po ljudeh in po rečeh. (Slaba razdelitev, ker narava in reči niste dvoji različni stvari).

Narava in društvene naprave so si v nasprotji; treba si je torej izvoliti, ali naj se odgoji človek ali meščan, kajti oboje se ne more doseči. Naravni človek misli, čuti in želi vse drugače, nego meščanski človek. Meščan se mora svoje človeške narave znebiti, kajti najboljše društvene naprave so tiste, ki človeka kot takega najbolj predrugačijo, mu odvzamejo njegovo absolutno existenco ter mu le relativno veljavo dajo, ker se ne more več čuti kot ednota sam za-se, marveč kot le en del skupne celote (države.) (Dalje prih.)

Slovenska učna sredstva.

(Dalje.)

13. Govekarjevo „Prirodopisje za ljudske šole“. V zalogi pisateljevi. Praga 1871. V tem prirodopisji ni slik, navaja pa sistematično vse vrste in razrede prirodnin s kratkimi opisi.
14. Kratka anatomija s 5 anatomičnimi tablami od dr. Kundera, poslovenjena in predelana po dr. Samec-u.
15. Zemeljske kroglje s slovenskim tekstom, 8“ v preméru, predstavljene po J. Tomšiču. Izdane od Felkl-na v Pragi, na prodaj pri Giontini-ju v Ljubljani.
16. Vojvodina kranjska. Zemljevid za ljudske šole. Risal in založil F. Stegnar. 1871. Zemljevid v meri 1“ = 3000°.
17. Zemljevid poknežene grofije goriške in gradišćanske. Risal Vodopivec. Založil deželni odbor v Gorici.
18. Zemljevid slovenske dežele. Izdal Kozler. Na Dunaji 1871. 6. natis.
19. Vojvodstvo kranjsko, v zemljepisnem, statističnem i zgodovinskem pregledu. Izdala slov. Matica v Ljubljani 1868.
21. Slovenski Štajer. Izdala slov. Matica 1870.
22. Zemljepisje za ljudske šole. Spisal A. Praprotnik. Ni še na svitlem.
23. Početni nauk v zemljepisji. Po Šubertu poslovenil M. Cigale. To delo bode izdala slov. Matica (?).

24. Centrih France: Vaje v lepopisji po novi (?) metodi. Ljubljana. Giontini 1868.
25. Gerkman France: Lepopisni izgledi za ljudske šole. V Ljubljani 1869. Giontini.
26. Nauk o gospodinjstvu. Spisal dr. Sernee v Mariboru 1871. Založila družba sv. Mahora.
27. Telovadba v ljudski šoli. Spisal Ivan Zima v Ljubljani 1872. Založil Milie. Knjižica obsega proste in redne vaje, nekatere vaje na orodji, telovadne igre in pesmi, ima pa slovensko in nemško terminologijo.
28. Nauk o telovadbi, I. del s 50 podobami.
29. Nauk o telovadbi, II. del s 164 podobami.
Te knjižice je izdala slov. Matica v Ljubljani, ministrstvo jih je priporočilo.
Zelo bogata je godbena literatura pri Slovencih.
30. Leta 1844. je izšla zbirka štajerskih in koroških pesmi od Abaceljna v Celovcu, in zbirka kranjskih narodnih pesmi od Koritka. Odsihmal je izišlo vsako leto po eden ali več zvezkov umetnih pesmi, ki so se vedno bolj in bolj razširjevale.
31. Prva zbirka cerkvenih pesmi je Juri Vilhar leta 1843. izdal in sicer pod naslovom: Viže sv. pesem od B. Potočnika. V istem letu so prišle na svitlo: Pesmi za nedelje celega leta od L. Dolinar-ja.
32. Posebno je treba omeniti „Slovenske gerlice“, zbirka pesmi različnih skladateljev (Mašek, Fleischman, Gerbie i. t. d.), ki je izhajala v 7 zvezkih v letih 1848—1865.
33. Razun tistih pesmi, ktere je izdala založba šolskih knjig in sestavil Ant. Nedved, so za šolsko rabo še te-le namenjene:
 - a) Napevi za cerkev, šolo in kratek čas od Cveka. Celovec 1855.
 - b) Šolarske pesmi, zložil Fleischman. 1860.
 - c) Slovenske pesmi, zložil Tribnik. 1862.
 - d) Pesmi z napevi za cerkev in šolo, zložil Vavken. 1865.
 - e) Šolske pesmi, zložil A. Nedved. 1867.
34. Za razširjenje muzikaličnih znanosti in umetnega petja je posebno skrbel učitelj Mašek s tem, da je izdaval muzikalčne zvezke (Caecilia) za ljudske učitelje na deželi. Ti zvezki so obsegali: Životopise slavnih skladateljev, poduk v orgljanji, pesmi za cerkev in šolo v latinskem, slovenskem in nemškem jeziku. Ti zvezki so izhajali leta 1857. v litografičnem zavodu Blaznika v Ljubljani. Le škoda, da so vsi poprodani.
35. Leta 1867. izdal je A. Förster: „Kratek navod za poduk v petji“ z doklado dvo- in troglasnih pesem.

36. Posebno veliko cerkvenih pesmi in maš je izdal Vilhar; njegove pesmi se odlikujejo po nježnem čutu, ki ga v človeku obudé.

Tudi posvetnih pesmi Slovincem ne manjka, in reči se mora, da so Slovenci narod, ki jako umi in ljubi petje, in kateremu ni dosti narodov v tej zadevi enakih. V poslednjih 25. letih se je izkazalo nič manj nego 30 skladateljev, od katerih so se nekateri (n. pr. Ipavice, Förster, Hribar) tudi z operetami poskusili.

Tudi kmetijsko slovstvo se je dovolj in hitro razvijalo. Prav zgodaj je že prišla na svitlo:

37. Kmetijska kemija. Prav razumljiva je ta knjižica. Spisal jo je že leta 1852. zamrli Vrtovec, župnik v Št. Vidu nad Vipavo. Knjiga je izišla že leta 1847. v zalogi Blaznikovi v Ljubljani, in je že zavoljo tega znamenita, ker je bil s tem za slovensko terminologijo v kemiji temelj postavljen.
38. Od istega pisatelja je prišla leta 1845. „Vinoreja“ na svitlo. Po obliki in razpravi je bila ta knjiga za isti čas prav izvrstna. Zdaj pa je vsled napredka pri vinoreji že manj rabljiva.

Kmetijska družba v Ljubljani je v poslednjih 20. letih izdala ta-le dela:

39. Umno kmetovanje. Spisal župnik Jan. Zalokar. V Ljubljani 1850. Knjiga obsega vse oddelke kmetijstva; bila je tačas za šolsko rabo prav primerna.
40. Sadjereja od Pirca. Leta 63. je ta knjiga, katero strokovnjaki cenijo, že v 6. natisu na svitlo prišla.
41. Planšarstvo.
42. Zboljšanje gospodarstva na planinah.
43. Poduk živo mejo saditi. Ljubljana. 1868.
44. Poduk o pogozdovanji Krasa. 1869.
45. Navod, kako naj ravnajo posamezni kmetje in cele soseske z gozdom. Spisal Scheyer. Ljubljana. 1869.
46. Živali, kmetijstvu in gozdarstvu koristne s posebnim ozirom na zatiranje škodljivega mrčesa. Po drugim natisu Viljelma Schleicher-ja v Ljubljani 1870.
47. Sviloreja, umevno in v podobah razlagana za male svilorejce.
48. Živinozdravstvo, obširno, lahko razumljivo pisano delo, od dr. Bleiweisa. 1854.
49. Umni živinorejec, od dr. Bleiweisa. 1871. Knjiga ta obsega 200 strani, ima lepe podobe, strovnjaki jo priporočujejo.

Kmetijska družba v Gorici je izdala: Kratek navod k izreji sviloprejk.

Družba sv. Mohora v Celovcu je na svitlo spravila:

50. Vinoreja od F. Jančarja. 1867.
51. Umni gospodar od F. Jančarja. 1869.
52. Poljedelstvo od F. Tomšica, učitelj v Ljubljani.

53. Poboljšani sosedje, ali sadjereja v pogovorih.
54. Umni živinorejec. Govekar. 1872.
55. Bučelarček, spisal Sumper.
56. Sosebno nam je še omeniti Hartingerjevih kmetijskih tabel, ki so tudi s slovenskim tekstom na svitlo prišle, in podučevanje v kmetijstvu jako pospešile.

Prvi zbor slovanskih pedagogov.

(Dalje.)

Mosko Dobrinov (bugarski) izročuje pozdrav skupštini u ime bugarskih učitelja, spominjujuć radostno, kako ideja uzajamnosti slavenske i na školskom polju cvasti počimlje, koja ima voditi i temelj polagati u životu duševnoga napredka svih plemenâ slavenskih. Nada se, da iz ovoga vrela (skupštine) osobito bugarsko zaostalo školstvo velike koristi crpiti može. Ako i Bugarâ nejma ovdje dovoljan broj prisutnih, to uvjerava skupštinu, veliko jih je mnoštvo, koji s-raznih okolnostij prisustvovati nemogahu, ali rád skupštine u duhu pozornim okom prate, jer su uvjereni, da se ovdje vieća ob oslobodjenju čovječega duha iz robstva tmine i natražnjačtva. Kliče: Bože daj, da ste u dobar čas započeli!

Zastupnik bečkih slavenskih društva Ptačovsky (česki) izručuje pozdrav njihov i radost, da se osobito bečkomu, u moru tudjinstva stišnjenomu slavenskomu gradjanstvu čast u dio pala u svojih prostorijah i svojim slubašnim gostoljubljem toli slavnu skupštinu dočekati i želi njoj: na zdar!

Predsjednik obrazložuje, zašto je privr. odbor neke promenje i u programu razpravnih pitanja predložio, te preporuča, jer će biti svrsi shodnije, da se skupština razdieli u pododbore plemenske, najme u česko-slavenski i jugoslavenski, od kojih bi svaki napose umah poslie sjednice naznačenim redom resolucije uvažavati te izprave kao predlog skupnoj sjednici predložiti imao. (Prima se.)

Za tim se čitaju telegrami. Na to obrazložuje Filipović promjene u posljednji čas odborom prihvaćene, kako da imadu pitanja jedno za drugim sliediti, opravdava odbor, zašto da je isti skupštini sam pitanja predložio, a zašto da nije pozvao, da mu se pitanja na uvaženje podnesu. Posljednje je učinjeno s-razlogâ, da se pojedini naprvo znajući, o čem se viećalo bude, pripremiti mogu, dalje, da je nemoguće, dok se prva skupština neuživotvori i budućim temelj konštituovanjem nepoloži, čisto pedagogijska pitanja razpravljati; nadalje da bi odboru gotovo nemoguće bilo iz jedno 80—100 prispjelih pitanja svojevoljno izabrati. Budući se je u posljednji čas uvidjelo, da je gdjekoje

pitanje važnije od drugoga, to predlaže odbor, da se u pretres uzme ovim redom: najprije 1. zatim 5., na to 4., 3. te 2.

Predsjednik isti odborov postupak česki obrazložuje te veli, da se je i u njemačkih učiteljskih skupštinah odustalo od običaja, da ove između 50—60 od pojedinaca priposlanih thesa razpravne izbiraju, a da je svaka debata radi kratkoće vremena za promišljanje i pripravu nemoguća. Da se je pako red pitanja promienio, učinjeno to glavno s-toga, što je 1. i 5. pitanje temeljem organizacije dojučeršnjih skupština, budući skupštinski organ ima posredovati, te za buduće skupštine volju i smisao uzdržavati i pripravljati, skupštinare duševno vezati i spajati. Ostale pako točke tiču se mladeži, te u slučaju ako ni vremena za viećanje ponestalo, mogu se i u plemenskih skupština ili u časopisu samom razpraviti. Javljujuć još, da su slavenska društva u Beču skupštini u slavu priredila večernju zabavu ob 8. uri kod „Zelenih vrata“ na Lerchenfeldu zaključuje skupnu sjednicu te česki odbor ostaje, a jugoslavenski odputi se u Slavensku besedu, da se svaki na pose pripravi na razpravljanje pojedinih pitanja, koja se imaju u sutrašnjoj sjednici preduzeti.

II. glavna sjednica.

Predsjednik otvoriv sjednicu, iznosi na razpravu I. pitanje, te kao referent česki predaje predsjedničtvu g. N. Vukičeviću, koji blagodarec na izkazanom mu jučer povjergnju, očituje, da smatra taj čas v životu najmilijim i ujedno kao zalag ljubavi, što ju goje vsi Slaveni prama Srbom. Ovu ljubav, ovu povjerenje nastojati će da opravda koliko svojim radom u školi, toliko i svojem djelatnosti o uzajamnosti slavenskoj. Navadja, da nije dorastao predsjedanju u zboru toli slavni muževa, jer je bio uvik samo u školi, s-toga moli skupštinu za strpljivost i da ga izvi e u slučajnoj pogrjeski. (Burni živio i slava!)

G. Stjepan Basariček govori kao uvodom u ovo pitanje o uzajamnosti slavenskoj s-gledišta pedagogijskoga. Sdružena radnja nije nigdje toli blagonosna, kao na polju usgojnom. Državne vlade mogu mnogo učiniti, nu obće obrazovanosti njema bez prave i oduševljene suradnje narodnih učitelja i uzgojiti. Zajednički i složni rad njemačkih učitelja podigao je njemačku školu barem toliko, koliko i njemačke vlade, pače ja bih se usudio reći, da se svjestnomo i složnomu nastojanju njemačkoga učiteljstva ima ponajviše zahvaliti, što je postignut onaj visoki stepen školstva u Njemačkoj. S-toga bilo bi i po nas skrajnje vrieme, da se složimo i sjedinimo, jer nas na to sili i potreba obrane elementom, koji priete uništiti slavensku našu individualnost. Narodi se nebore jedino fizičnim, već i duševnim oružjem. U borbi proti tobožnjemu civilizatornomu poslanstvu naših susjeda održati ćemo pobjedu jedino duševnom emancipacijom od njihova

opliva, jer sloboda svakoga naroda visi o njegovu materijalnom i duševnom obstanku i napredku. Razni faktori pomažu tu borbu, nu najmoćniji je uzgoj, jer postaje čovjek tim, čim ga uzgoj načini. S-toga uzgojitelji moraju slavensku mladež učvrstiti u pravoj slavenskoj kriposti i vrlini, da bude nepobjevidim bedomom protiva svemu, što je tudje i samostalnomu razvitku i napredku Slavenstva ubitačno i škodljivo.

Takov postupak nije v opriecisa zoanošću pedagogijskom ili s-načelom humanitarnosti. Cjelina čovječanstva velika je porodica, podieljena na nebrojene narode, zato čovjekoljublje bez rodoljublja je nesmisao, prosta krinka sebičnosti i nemara. Odhraniti valjane i kriepestne ljude od takovih, koji neljube svoje najbližnje, to nije moguće. Ako i ima jedna vrst strančarskoga uzgoja, naperena proti ostalim narodnostim, to mi za takvim netežimo, već hoćemo samo, da se slavenska omladina uzgaja prema čudi i značaju slavenskom. Psihologija nas uči razlikovati posebnosti čudi, karaktera i načina mišljenja, s-toga napredna pedagogija mora respektirati narodne posebnosti. S-toga nemože biti govora o ubitačnosti takova usgoja.

Sad nam valja obazrieti se još no uzgoj sviesti slavenskoga jedinstva. Težite za jedinstvom ima pravo svaki narod, a jedinstvo je najveća poluga napredku. Nestašica takova kod Slavena uzrokom je njihova nedovoljna napredka. Hoćemo li zanemareno nadoknaditi, moramo početi s-omladinom, poučavajuć ju o skuponsti slavenske obitelji. Ni ovaj uzgoj nije proti čovječtvu, ljubav do naroda je temelj ljubavi čovječanstva,

Ovomu narod. uzgoju na štetu je tudja književnost, s-toga moramo stvoriti samostalnu slavensku pedag. literaturu. Iz rečenoga nesliedi, da se odlučujemo od cieloga svieta, pače svaku naprednu ideju osvajamo. Ta i današnji preogromni napredak u pedagogiji nije trud jednoga naroda, već ukupnoga čovječanstvo. Niemci obiçavaju do luše modernu pedagogiji zvati svojom njemačkom, pozivajuć se na Pestalozzija; nu morali bi uvažiti, da je prije njega radio Francez Rousseau, Englez Loke, a ponajviše Slaven Komensky. (Gromoviti Slava!) Sva radnja Pestalozzijeva i njegovih naslednika osniva se na načelih Komenskoga, tako da bi pedagogiju mogli nazvati prije slavenskom, nego li njemačkom. Nu toliko tašti nismo, ter to smatramo skupnom imovinom.

Svjestni, da so ista načela plod neumrloga našega Komenskoga, dužni smo i kao Slaveni i kao učitelji, da jih branimo baš sada, gdje se hoće uništiti slobodna i uzvišena ta načela, stvarajuća ne samo na pedagogijskom, već i na socijalno-političkom polju novu mnogim nepovoljnu epohu. Inače bi griesili, počem so najveći neprijatelji čovječanstva protivnici obće prosvjete. Oni žrtvuju narode najvećemu dušmanu: neznanju i demoralizaciji. Pitanje obrazovanosti jest pitanje slobode.

Uložimo dakle sve svoje sile, da obranimo napredak i slobodan razvitak. Takovim držanjem i postupanjem ukazati ćemo ujedno pred celim svetom, da radimo nesamo u duhu sloge i zajedništva, nego također i u duhu slobode i napredka. (Dругotrajno klikovanje i pljeskanje popratilo je ovaj krasni ovdje samo u izvatku priobćeni govor.)

Posle nastojao je još g. Mašek obraložiti česki nekoje točke ove rezolucije, te iza kako pristadoši i Česi na ograničeni ulaz u skupštine, kako je to jugoslovanski odbor od zreloom uvažanju predlagao, na izpustiv dodadak *d*), gdje bi imao centralni odbor odlučivati o pristupu drugih se najavivših članova, pročita bilježnik sve točke česki i hrvatski, skupština jih odobri. Zaključbi glase :

1. Skupština slavenskih pedagoga neodvisna je od obćih učiteljskih skupština pojedinih slavenskih plemena. Njezina je zadaća naznačivati i krćiti puteve zajednićkomu i složnomu radu na polju pućkoga školstva kod Slavena, a sastaje se prema potrebam barem svake treće godine.

2. Skupština se ima sastojati *a*) iz zaslužnih za školstvo pozvanih mužkih i ženskih članova; *b*) iz odaslanika obćih učiteljskih skupština pojedinih plemena.

3. U stalni središnjji odbor za sazivanje skupštine slav. pedagoga izabire se po pet članova od svake na skupštini zastupane narodnosti, a kod samoga izbora ima se na to paziti, da jih barem po trojica budu u gradu, koji se nalazi u središtu školskoga rada dotićne narodnosti.

4. Stalni odbor bira iz svoje sredine zajednićkoga predsjednika. Članovi jedne narodnosti čine za sebe svoj plemenski odbor i biraju također sebi svoga predsjednika i to jednoga od one trojice izabranih, koji se nalaze u središtu školskoga rada. Častnici središnjega odbora i plemenskih odbora obnašati će svoju čast do druge skupštine. Ako bi koj član umro ili izstupio, popunjuje se dotićni odbor sam.

5. Stalni odbor, kojega se maticom smatra onaj plemenski odbor, u kojem se nalazi predsjednik celoga odbora, stojati će u stalnom pismenom savezu sa svimi svojimi plemenskiimi odborima, a sastati će se po mogućnosti svake godine barem po jedan put u mjestu k-tomu za njega najsgodnijem.

6. Središnjemu odboru ostavlja se, da ustanovi mjesto buduće skupštine slavenskih pedagoga i da se sastavi program razpravnih pitanja.

(Dalje prih.)

O uku v realijah v ljudski šoli.

(Dalje.)

Stara šola, ktera ima še vedno svoje privržence in zagovornike, je posebno na to gledala, da so si učenci najpred uvod z neobhodno potrebnimi opombami, pregled sistem z vsimi razredami, vrstami, plemeni i. t. d. dobro zapomnili. Vse je šlo zelo logično, pa je bilo vendar vse zmedeno, domače in tuje, ne da bi si bili učenci prej prisvojili pravo misel ali zadobili pravo merilo. Razvrstitev in terminologijo mogli so znati kot „očenaš“. Mogoče, da je tako ravnanje za srednje in više šole dobro, za ljudsko šolo pa to ni. Kajti od samega razdeljenja in imen se ne pride do glavne reči, k narodi. Zato je bil pa tudi vspeh tako žalosten in slab, ker učenci niso našli pri tem potrebne mikavnosti.

V noveji dobi delajo pri tem na vsak način bolje. Kakor velja za vsaki nauk, da se začne pri posamezni stvari, tako naj se ravna tudi pri prirodopisnemu nauku. Pri ogledovanji in opazovanji znamenj razvija se misel ali pojem. Najprej združno, skupno in posebno, potem še le posneto in abstraktno; od eksemplara k plemenu, od plemena k vrsti.

Najmenitniše pravilo: nauk naj bode kazaven, — brez spolnovanja tega se ne da misliti dober vspeh — velja posebno pri prirodopisnem nauku. Pa kolikrat se še vedno zoper to pregreši! V otročji duši in spominu nakopičena množica posameznih, zmedenih misli in predočeb je še samo na sebi kaj majhine vrednosti. Zato je neobhodno potreba, da učenec prirodine sam ogleda in presodi, in da učitelj svoje opombe na to opira, kar imajo učenci neposredno pred očmi. Ako govorimo od vijolice, vrtnice, trobelike i. t. d., kako lahko damo te reči učencem v roke, da si jih natančno ogledajo, posebno, ako se jemlje ozir na letne čase, kar smo že enkrat omenili. Se ve, da se vselej ne more kaj takega storiti, n. pr. ako govorimo od gada i. t. d., ga učencem ne moremo podati. V takih slučajih se je pa treba pomočkov poslužiti, podob, kalup ali modelov i. t. d.

Žalibog, da so dobre podobe drage. Na prirodopisnih atlantih je na eni tabli le preveč podob, kar je uzrok, da je učencevo oko vse zbegano in raztreseno. Za prirodopisno znanje važna je že najprvo knjiga s podobami, zato bi se pa spodobilo, da bi se na take knjige bolj pazilo, kakor se pa to po navadi zgodi. Dobro je tudi, ako ume učitelj vsaj glavni očrt od prirodin na tablo narisati, in da potem učence napeljuje, da to na svoje tablice posnamejo.

Bolje je že za učitelja, da ima zbirko prirodin. Naj ceneja in najbolj podučna je zbirka, ktero učitelj v družbi z učenci

za svojo šolo napravi. Z marljivostjo in pridnostjo mogoče je marsikaj rabljivega in koristnega nabrati, in tako zraven potrebnih znanosti si še marsikaj prisvojiti, kar je ravno take vrednosti.

Med naukom pa naj se na to gleda, da so učenci sami delavni, ne le poslušalci. Učenec naj sam stvar popiše, znamenja poišče in razločke med prirodninami imenuje. Učitelj naj le malo govori, in učenca le vodi in po pravi poti dalje napeljuje.

Kar velja za vsaki predmet, velja tudi za prirodopisni nauk, in učitelj si je zmage le takrat svest, ako zna nauk v resnici mikaven in vabiven storiti. Čvrsta in živa udeležba učencev pri poučevanju zljajša trud učitelju in učencem učenje. Se ve, da je pa zato potreba, da ima učitelj med naukom sam veselje, da je prijatelj in spoznovalec narave. Kdor nima veselja do tega nauka in učilne snovi nima v svoji oblasti, ta naj si bode svest slabega vspeha. Hippel pravi: „Kdor je prišel skozi prava vrata, bode vedil skozi prava nazaj; kdor zna po stopnicah gor iti, znal bode tudi dol iti; kdor pa kako reč le na pol razume, povedati zamore le en četrť tega in drugem podati, in kdor le en četrť zna, ta pa je najemnik.“ Posebno domovinske prirodine naj učitelj temeljito pozna, da zamore učencem na vsa vprašanja odgovarjati, in da ga oni z vprašanji v zadrego ne spravijo. (Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Brežic. Učitelji sevniškega, breškega i kozjanskega okraja imeli so 30. okt. t. l. učiteljsko posvetovanje, pri katerem so bili nazoči razun g. Rojka iz Olimij, g. Škofleka iz Sromel i gospodičine Tomic iz Brežic vsi učitelji omenjenih okrajev. Posvetovanje pričelo se je ob $\frac{1}{2}$ 10. uri. Predsednik pozdravlja skupščino v kratkem govoru, v katerem se tudi iz naših okrajev odišlih učiteljev, g. A. Ornika i Mart. Matekoviča, kolegijalno spomne, in v naše okraje zopet došlega šolskega moža, g. Ivana Bračko-ta, in potem g. Iv. Antolinca iz Zagorja s prisrčnim „dobro došli“ pozdravi. Potem se zapisnik zadnjega učiteljskega pesvetovanja v Rajhenburgu prečita. G. Jak. Vodlak iz Sevnice se opravičuje, da mu nij bilo mogoče, zadnjega posvetovanja se udeležiti. Potem sledi poročilo c. kr. okr. š. nadzornika, kateri obžaluje, da pretečeno šolsko leto za svojo šolo nobenega namestnika vsled pičle plače (300 gld. brez stanovanja) dobil nij, da pa svoje šole kot učitelj zanemarjati ne smé, ker ima za njo veliko odgovornosti, ter da vsled teh tehtnih razlogov, njemu v nadzorstvu izročeniš šol minulo leto dovelj obiskovati nij mogel. Preide se potem k posvetovanju o redu okr. učiteljskih bukvarnic.

Potem govori poročevalec g. Ornik iz Brežic o šolarskih bukvarnicah. Svojo nalogo je izvrstno rešil, in koncem predlagal, da bi se voditelji šol obrnili do šolskih prijateljev za podporo šolskih bukvarnic. G. Polanec pa predlaga, da bi se pri prihodnjem učiteljskem posvetovanju veselica s petjem osnovala; dobiček od te bi se za šolske knjižnice porabil. Osnovani komite, v katerem so gg.: Ornik, Tramšek i Dernjač ima pravo za to veselico oskrbeti. Voditelji šol naj bi pri letnih šolskih računih tudi z vso močjo na to delali, da se tudi za šolske knjižnice kak znesek odloči. Prične se potem posvetovanje o novejši metrični meri. Najprej se prečita postava od 23. julija 1871 i ukaz ministra za uk od 27. maja t. l. oziroma ukaz vis. dež. šolskega sveta od 12. julija t. l., Potem g. Fr. Böheim predlaga: 1. da bi se zaradi edinosti vsi učitelji po dr. vit. Močnikovej knjigi „Nova mera i vaga“ ravnali, kakor so že drugi učitelji sklenili. 2. Naj bi okr. š. svet kr. š. svetovalstva silil, da si nakupijo, če drugih pripomočkov ne, vendar obrazce nove mere i vage od Güntherja, ktere obsegajo metrično palčico, 1 kocko iz lesa, ktera se da razdeliti, 1 kocko iz pleha, 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{8}$ liter iz pleha. Učitelji tudi prav gorko nasvetujejo, da bi se knjiga „Nova mera in vaga“ prav veliko med ljudstvom razširjevala. Nazočni učitelji so tudi izrekli, da hočejo ob nedeljah novo mero in vago prostemu ljudstvu na primernih krajih razkladati. Prebral se je potem ukaz vis. dež. šolskega sveta od 30. junija, št. 3005 i ukaz vis. dež. š. sveta od 17. avg. št., 1586 t. l. — Prihodnje učiteljsko posvetovanje bode na Planini meseca maja, pri katerem se bode 5 vprašanj od posameznih učiteljev razpravljalo in skupno mnenje o tem se poslancu k dež. učit. konferenci priobči. Posvetovanje končalo se je ob 2. popoldne.

Pri skupnem obedu napilo se je priljubljenemu, bivšemu deželnemu šolskemu nadzorniku č. g. Antonu Klodiču, kteri je, v Trst preselivši se nam zapustil lep izgled marljivosti na polji ljudske šole in omike. Napilo se je potem tud č. g. Rožek-u, novemu deželnemu šolsk. nadzorniku.

Ivan Kunštič.

Iz Gorice. „Soča“ govori večkrat prav razumno in za šolski napredek ugodno o novem šolstvu. Tako so tudi prav zdrave misli v člankih: „Nova šolske postave“, ktere je spisal marljivi narodnjak in šolski prijatelj, g. E. Klavžar. Radi bi marsikaj iz teh spisov za naš list posneli, pa nam prostor ne dovoljujejo. Želimo le, da bi več, o našem novem šolstvu tako razumljivih mož bilo, in da bi deželni zbor goriški besede Kl. poslušal. O učiteljskem osebji in o plači uč. piše g. Kl. te-le pametne besede:

Po postavi bi morali imeti v deželi mnogo šol, a zdaj jih pri najboljši volji ne moremo imeti — ker imamo malo učiteljev, in mej temi presneto malo prav sposobnih. Kaj je tega

krivo? ali zasuknimo vprašanje drugače: kedaj bomo imeli zadosta dobrih učiteljev? Kedar bomo imeli učiteljsko pripravnišče in kedar bodo za trdno urejene učiteljske materijalne razmere in pred vsem njihove plače v spodobnih zneskih odmerjene. Skoraj ne vemo, kateri izmedj navédenih dveh faktorjev je mero-dajniši, menda drugi.

Do zdaj ima še vedno svojo veljavo star latinski pregovor: *Quem dii odere, paedagogum fecere*. Mej vsemi javnimi služabniki, razun morda uradnih strežajev in beričev, so klubu novim postavam učitelji ljudskih šol še dan danes najslabše plačani in nemajo posebne nade, da bi se njihovi prihodki s časoma izdatno pomnožili. Pri davkarskih, poštnih, telegrafičnih, železničnih, gozdnarskih, knjigovodstvenih in mnogih drugih uradih — povsod so uradniki boljše plačeni in imajo, če so zvesti in sposobni, pred seboj lep „avancement“, povsod si lahko pomagajo uradniki, da dospejo po večletni službi vsaj do 1000 gld. plače, povsod dobivajo aktivetne priklade, sem ter tija še postraskne prihodke, kakor „*tantieme*“ itd.

Učitelj na kmetih pa začne po sedaj veljavnih naredbah s 300 gld. in konča v najboljšem primerljeji sè 600 gld. plače, zraven prostega stanovanja ali dotične odškodnine. In vendar se od njega mnogo zahteva; on je moral dognati spodnjo realko ali spodnji gimnazij in triletne tečaje učiteljskega pripravnišča in mora prestati sedaj jako poostrene izpite, gotovo težje od davkarskih ali poštnih kandidatov. Zraven tega je služba ljudskega učitelja, ako jo vestno izpolnuje, težavnejša, z večo odgovornostjo združena in važnejša od vsake izmedj zgoraj naštetih.

Pri takih razmerah nij težko ugibati zakaj se oglašá tako malo mladeničev za učiteljstvo in zakaj se mora sprejemati na pripravnišče veliko manje dobrih, poklic za učiteljstvo čutečih mladeničev, nego odpadkov realke ali gimnazija, katerim je pripravnišče prav za prav *refugium as...m.*“

Draginja je zdaj splošna in velika; današnje cene raznega blaga se nikakor ne dajo primerjati onim v tistih časih, ko je bil uradnik s 500 gold. plače uže velik gospod. S 300 gld. letne plače nij danes nobenemu učitelju mogoče dostojno izhajati in če ima družino uže posebno ne. — Te vrste plača bi se morala tedaj čistoma odpraviti ter začetnikom v učiteljstvu naj bi se določilo zraven prostega stanovanja najmanje 400 gld. plače. Tukaj naj izrazimo še neko svojo osobno mnenje v tej zadevi.

Po novih postavah so občine gledé šol razvrščene v več razredov. V občinah I. razreda dobivajo po 600 gld., II. razreda po 500. gld. itd. Kak učitelj, postavimo, službuje kaj izvrstno v občini 4. razreda, kder dobiva najmanjšo plačo 300 gld. On se je tam vsem, staršem in otrokom prikupil, občina bi ga zeló nerada izgubila, in on sam, ker je tam obče špotovan in

tedaj laže uspešno službuje, — bi se ne pomagal kam drugam, ako bi mogel s tremi sto gld. na leto izhajati in ako bi mu drugod ne kazalo bolje materjalno stanje. Okrajno šolsko svetovalstvo samo priznava, da je on v isti občini na svojem mestu, da je marljiv itd. Mar ga naj pa zarad njegove marljivosti s tem kaznuje, da ga pusti tam s 300 gld. plače? Sploh se nam zdi dobro, da službujejo učitelji praviloma, kolikor mogoče, dolgo v eni občini. Da pa bodo dobri in marljivi učitelji tudi sami radi ostajali, treba da se določijo plače ne krajem, ampak o sobam. N. pr. naj bi grgarski učitelj tudi na Grgarji — brez premeščanja v drugo občino lahko višo plačo doživel. Po sedajni postavi so kaznovane vse občine nižjih razredov, kajti vsak učitelj si pomaga do boljše službe v občini višjega razreda. V začetku ne bo vsled tega nobena občina 4. razreda dobila rednega učitelja in srečna se more šteti, če hoče nje g. duhovnik prevzeti šolo za silo. Kedar pa bo zadostno učiteljev za vse šole, si bodo vsi boljši pomagali v občine viših razredov, občinam zadnjega razreda ostanejo pa odpadki. In vendar plačujejo vsi posestniki istega okraja enake doklade k davkom za potrebe ljudskih šol, zakaj ne bi dobivali tudi primerno enake užitke od njih?

Razne novice in drobtine.

(Učitelji ljubljanske okolice) bodo morali — tako se nam piše iz Ljubljane, vsled ukaza dotičnega okrajnega šolskega sveta 4 dni v tednu po 5 ur na dan in 2 dni po 6 ur podučevati, skupaj toraj 32 ur na teden. 4 ure so določene veronauku. Prostega dne razun nedelje učitelji torej ne bodo imeli. — Tudi v litijskem in kamniškem se bodo menda učiteljem prav toliko naložilo. Ali pa ni to preveliko breme za učitelja zlasti pri plači 400 in 500 gld? Ali pa ta ukaz ni proti ukazu deželnega šolskega sveta od 8. oktobra 1870, ki določuje četrtek za šolski praznik?!

(V Idriji) bodo 4razredna narodna šola še dalje rudniška (t. j. lastnina rudnika) in privatna. Rudniku ostaja pravica gospodarstva, imenovanje učiteljev in disciplinarne oblasti. Šolsko poslopje se bo novo postavilo in učiteljem plače zboljšale (menda na 400?!)

(Plače učiteljev) v kranjskem šolskem okraju bodo sledeče: V Kranju 3 učitelji po 500, podučitelj 280; v Trziču 2 po 500, 1 po 400, poduč. 280; v Cirkem 1 po 500, 1 po 400; v Šmartnem pri Kranju 450; na vseh drugih šolah po 400 gld.

(V ljubljanskem učiteljišču) je 42 kandidatov in 71 kandidatinj. (Na mariborskem učiteljskem izobraževališču) je letošnje leto 42 pripravnikov, in sicer v 1. letu 16 — 10 Slovencev 6 Nemcev

2. „ 14 — 9 „ 5 „
3. „ 12 vsi Slovenci.

Tedaj vseh skup 31 Slovencev in 11 Nemcev. Potreba slov. uč. izobraževališča na slov. Štajerskem je tedaj očitna.

(V Ptujju) je bilo minuli mesec zborovanje 50 krajnih šolskih svetovalcev, ktere je bil okrajni šolski svet pozval. Nadzornik Končnik jim je razlagal najpotrebnejše določbe šolskih postav. Dobro in posnemanja vredno početeje.

(Ivana Miklošič-a), učitelja na mariborski vadnici, je „hrvatski pedagog. književni zbor“ imenoval za pravega svojega uda.

(Nova šolska poslopja) so postavljena v Frajhamu, v Črešnovcih in v Petrovčah, vsi kraji na slov. Štajerju.

(V Zagrebu) ste v prav poslednjem času zborovali uč. društvi: „Narodna škola“ in „Pedagogijski knjiž. zbor“. Obe društvi imate dobro vredovane časopise. Kaj pa delamo mi, ali prav za prav, kaj pa delajo ljubljanski slovenski učitelji?!

(Avstrijska izgledna šola) na dunajski razstavi, o kateri bomo tudi mi pisali, se ne bode podrla, ampak ostane za izgled tudi za poznejše čase.

(Redki slučaj). V občini Domažlice na Českem sta služila kot učitelja oče in sin skupaj 104 leta oba v 2. razredu ondošnje narodne šole. Oče je učiteljeval 50 let in sin za njim 54. let.

(„Pojasnilo Ključa“) za razlaganje nove mere je natisnjeno in prišlo na svitlo. „Ključ“ s pojasnilom vred se prodaja pri Seitz-u v Gorici, pri Gerber-ju v Ljubljani in pri pisatelju Andreju Žnidarčič-u na Banjšicah poleg Kanala po 4 kr. a. v.

„Ključ“ s pojasnilom je najcenejši učni pomoček za metrično mero, in vendar prav dober. Vse resnice metrične mere stojé tu v jasnem pregledu, kakoršnega v dragih knjigah ne najdeš. Zato je „ključ“ s pojasnilom priporočila vreden.

Kdor pri pisatelju več ko 30 „ključev“ naroči (z nakaznico), ne plača poštnine od njih. —

(Laib. Schulzeitung) nesramno in surovo napada „Slovensko učiteljsko društvo“ in vse značajne slovenske učitelje. Ali je to kaj novega? Nič. Teh grdih napadov bi sicer ne bilo, ko bi dotični učitelji slovenski poleg svoje značajnosti tudi pogumni in delavni bili, in ko bi se g. M. vsaj nekoliko bolj ravnal po duhu časa.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Štajerskem: Podučiteljska služba v Laškem trgu s 400 gl. in stanov. — Učiteljska služba v Trofinu (okraj Marenberg) s 460 gl. in stanov. — Učiteljska služba v Rečah (okraj Konjice) s 560 gl. in stan., do 28. nov.

Premembe v učiteljskem stanu po Slovenskem.

Na Kranjskem: G. Andrej Perné učitelj v Vipavi; g. Matija Bartelj podučitelj v Trebovljah (slov. Štaj.); g. Kerne učitelj v Šentvidu pri Ljubljani.

Na Štajerskem: Gosp. France Drujač, podučitelj pri sv. Martinu pod Vurbergom; gosp. Pavel Leitgeb, podučitelj v Konjicah; g. Voglar Janez, podučitelj v Polčanah, g. Davorin Planker, podučitelj v Frajhamu, g. Davorin Jezernik, podučitelj v Rušah; g. Koprivnik Janez, učitelj na vinorejski šoli pri Mariboru; g. Rajbenšu, podučitelj v Selnici g. Baumgartner učitelj pri sv. Jurju v Slov. goricah, g. Gorjup podučitelj pri sv. Lorenču na Koroški železnici, g. Soršak Matija, podučitelj v Rejhenburgu; g. Pugl učitelj, v Zibiki; g. Pezdevšek na Sladki gori; g. Oberski, učitelj v Lembergu.

Založnik J. Lapajne.

Za vredništvo odgovoren F. Breier. — Tisk „Narodne tiskarne“ v Mariboru.